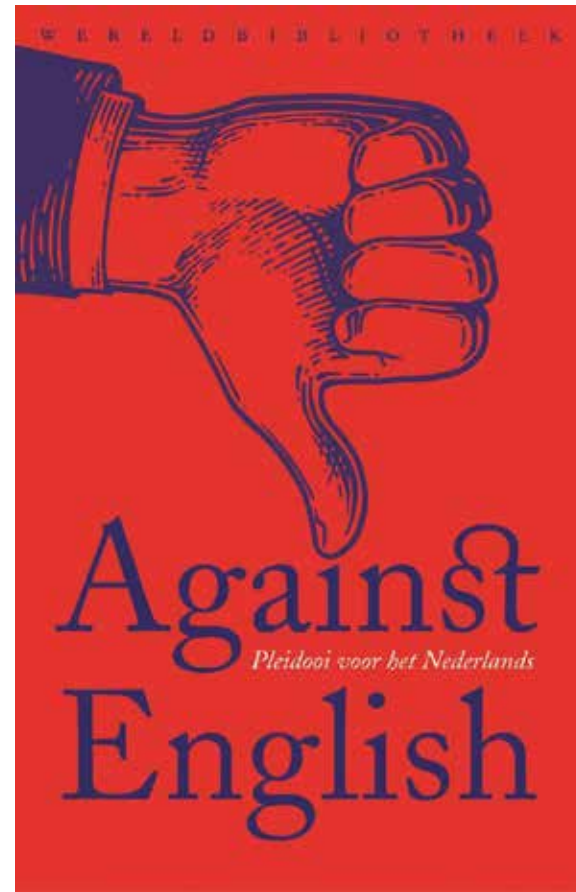

Lotte Jensen, Niek Pas, Daniël Rovers & Koen van Gulik (Samenstellers). (2019). *Against English: Pleidooi voor het Nederlands*. Wereldbibliotheek. Isbn 978 90 284 5022 6, € 19,99, 223 blz.

TIJD VOOR EEN RENDEZ-VOUS! Hoe te ageren tegen het alomtegenwoordige Engels

Het pamflet *Against English* van een groep schrijvers, vertalers en wetenschappers vreest voor de teloorgang in onze samenleving van het Nederlands. In hoeverre moet hun pleidooi in het voortgezet onderwijs steun vinden?

De samenstellers van de bundel *Against English: Pleidooi voor het Nederlands* vinden er al meteen in de inleiding geen doekjes om: ‘Weg met het Engels! Leve het Nederlands!’ Ondertekend door Lotte Jensen, Niek Pas, Daniël Rovers en Koen van Gulik. Ze zijn respectievelijk hoogleraar Nederlandse literatuur- en cultuurgeschiedenis, universitair docent Franse geschiedenis, schrijver en uitgever van de Wereldbibliotheek, waar het werk 19 november vorig jaar verscheen. ‘Engels wordt ons door de strot geduwd’ meldden ze die week in *de Volkskrant*, de start van een goed uitgekiend media-

offensief, met stukken in alle grote Nederlandse kranten. Verbazingwekkend fel tonen zich de samenstellers van de bundel, want, aldus Jensen: ‘Soms helpt de nuance niet meer.’

Onderwijs op krukken

En inderdaad, bij de universiteit heeft de afgelopen jaren een verbijsterende ontwikkeling plaatsgevonden. Inmiddels is maar liefst 23 procent van de bacheloropleidingen en 74 procent van de masteropleidingen volledig Engelstalig, vermeldt NRC-redacteur Floor Rusman in haar bijdrage in het boek. Op maar liefst zeven universiteiten is Engels de norm: die in Wageningen, Eindhoven, Enschede, Tilburg, Maastricht, Delft en recentelijk ook in Twente. Ook het hbo richt zich steeds meer naar het Engels. En dat terwijl we inmiddels weten dat onderwijs

in het Engels vaak ‘onderwijs op krukken’ is. Annette de Groot, emeritus hoogleraar taalpsychologie, wijst in haar bijdrage op onderzoek, al uit de jaren negentig, dat aantoonde dat de leeropbrengsten van onderwijs in het Engels aan Nederlandse studenten door een docent met een hoog taalvaardigheidsniveau, lager ligt dan wanneer dat onderwijs in hun moedertaal wordt gegeven. Bovendien heeft helaas niet elke docent dat aanzienlijke taalniveau in het Engels: steen en been wordt er geklaagd over het Engels van docenten in de academie.

De samenstellers vertellen ook waarom de universiteit de afgelopen jaren de omslag naar het Engels heeft gemaakt: geld. Nederlandse universiteiten concurreren elkaar om ook buitenlandse studenten binnen te halen. En die kennen dat perifere Nederlandse taaltje natuur-

lijk niet. Niek Pas citeert in dat verband Michel Houellebecq, die in zijn laatste roman *Sérotonine* schrijft: ‘la Hollande n’est pas un pays, c’est tout au plus une entreprise’.

In de bijdragen door de niet-oorpronkelijk Nederlanders verbazen zij zich over de houding van Nederlanders jegens hun moedertaal. Het gebrek aan taaltrots van Nederlandse moedertaalsprekers en hun onkunde van de Nederlandse (taal)geschiedenis stuit hen tegen de borst. Blijkbaar gaan Nederlanders anders om met hun moedertaal dan zij hebben geleerd.

Awkward

Een interessante observatie om met leerlingen te delen. Taaljournalist Gaston Dorren, de auteur van onder meer *Babel: De 20 reuzetalen van de wereld*, wijst in dat verband op het bestaan van verschillende taalculturen: houdingen en gedragingen aanzien van de eigen taal en vreemde talen. Nederlanders hebben de neiging om hun eigen taal als een onbelangrijk taaltje te beschouwen. ‘Awkward’ vinden we het, om Nederlands te spreken met iemand wiens moedertaal een andere is, zelfs als diegene het Nederlands goed beheerst. Het wekt verbazing en roept soms zelfs irritatie op. Die Hollandse houding heeft veel te maken met de positie van het Nederlands in de wereld. Zo is het voor Nederlandse schrijvers veel lastiger dan voor Amerikaanse of Engelse schrijvers om aandacht te krijgen in het buitenland. Nederlanders opereren als

het ware achter een doorkijkspiegel, een metafoor van de Amsterdamse socioloog Johan Goudsblom. Achter zo’n spiegel zie je anderen heel duidelijk, maar zelf word je niet gezien. Zo’n sociologische verklaring van dit fenomeen blijft helaas achterwege in *Against English*. En juist sociologische inzichten zijn belangrijk bij het vergroten van taalbewustzijn en vaak ook interessant voor leerlingen, die natuurlijk erg bezig zijn met hun plek in de wereld.

Toch betekent dit allerm minst dat *Against English* niet interessant is. Het boek zet wel degelijk aan tot nadenken over het vak. Zo wijst Annette de Groot op de cruciale rol die woordkennis speelt in taalvaardigheid en academische ontwikkeling. ‘Woorden zijn dragers van “lexicale begrippen”’, schrijft ze. Een grote woordenschat is een niet te onderschatten taalschat, want die ondersteunt ons uitdrukkings-, begrips- en denkvermogen, en kan zo’n vijftig procent van de variatie in taalvaardigheid in de betreffende taal verklaren. Laten we niet vergeten dat ook de kennis van andere talen dan alleen Engels en Nederlands daartoe sterk bijdraagt.

Alhoewel zeer reëel op de universiteit, zijn er vraagtekens te zetten bij de massaliteit van ‘de reële gevaren die er kleven aan de massale toevlucht tot het Engels’, waar de samenstellers met hun pleidooi voor willen waarschuwen. Wees niet de Taalunie erop dat het Nederlands in de meeste domeinen een ‘vitale taal’ is (Rys et al., 2017. p. 135)? In de meeste

maatschappelijke domeinen, waaronder het onderwijs en het bedrijfsleven, wordt meestal het Nederlands gebruikt en vaak exclusief. Maar het feit dat meer dan de helft van de universitaire opleidingen inmiddels Engelstalig is, heeft natuurlijk wel gevolgen voor de ontwikkelingen in het voortgezet onderwijs. Daarbinnen zou men zich echter – in plaats van *against English* te keren, immers de hedendaagse lingua franca, en voor het Nederlands te zijn – veel meer zorgen moeten maken over de verdere vershraling van de andere moderne vreemde talen, vooropgesteld de buurtalen Frans en Duits. Want voor de volgende generatie blijft de kans groot dat zij bij toekomstige ontmoetingen een van die beide talen nodig zullen hebben. En daarvoor zal Hollandse nuchterheid met English wellicht onvoldoende zijn. Of, fraaier gesteld in de woorden van Japke D. Bouma: ‘(...) ik wil geen brainstorm, maar gewoon even kijken of iemand nog een idee had. Ik wil geen start-upig gekickstart, maar gewoon beginnen. Ik wil geen stand-up maar liggen. Ik wil geen “mieting”. Ik wil een rendez-vous.’ ■

Marjolijn Voogel

Rys, K., Meulen, M. van der, Hinskens, F., Gucht, F. van der, Caluwe, J., Heeringa, W., & Peet, M. van der. (2017). *Staat van het Nederlands: Over de taalkeuzes van Nederlanders en Vlamingen in het dagelijks leven* [Onderzoeksrapport]. Taalunie; Meertens Instituut; Universiteit Gent. <https://taalunie.org/publicaties/38/staat-van-het-nederlands-onderzoeksrapport-2017>